

Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi
“Əbdürəhmanova və Əbdülhəmidova Rusiya Federasiyasına qarşı” işi

---

(Şikayət № 41437/10)

QƏRAR

Strasburq şəhəri, 22 sentyabr 2015-ci il

Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi (birinci seksiya) Palata sədri Andraş Şayo, hakimlər Xanlar Hacıyev, Yuliya Laffrank, Paulu Pintu de Albuquerque, Linos-Aleksandr Sisilianos, Erik Mösyə, Dmitriy Dedovdan ibarət tərkibdə, həmçinin Məhkəmə Seksiyası Katibinin müavini Andre Vampaşın iştirakı ilə “Əbdürəhmanova və Əbdülhəmidova Rusiya Federasiyasına qarşı” işi üzrə baxaraq 1 sentyabr 2015-ci il tarixində aşağıdakı qətnaməni çıxarmışdır:

PROSEDURA

1. İş, Rusiya Federasiyasının vətəndaşları Aja Əbdürəhmanova və Səbinə Əbdülhəmidovanın (bundan sonra birinci və ikinci ərizəçi, birlikdə ərizəçilər) İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının müdafiəsi üzrə Avropa konvensiyasının (bundan sonra Konvensiya) 34-cü maddəsinə müvafiq olaraq 22 iyul 2010-cu il tarixində Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinə (bundan sonra Avropa məhkəməsi) təqdim etdikləri 41437/10 nömrəli şikayət əsasında başlanılmışdır.
2. Ərizəçilərin maraqlarını Moskva və London şəhərlərində yerləşən Avropa insan haqlarının müdafiəsi mərkəzi/ “Memorial” HM qeyri-hökumət təşkilatının hüquqşünasları müdafiə etmişlər. Rusiya Federasiyasını isə həmin ölkənin Avropa məhkəməsi yanında müvəkkili Q.O. Matyuşkin təmsil edirdi.
3. Ərizəçilər bildirmişlər ki, onların qohumu Rusiya Federasiyası, Dağıstan Respublikasının hökumət nümayəndələri tərəfindən oğurlanmış, nəticədə itkin düşmüş və hökumət bu istiqamətdə effektiv tədbirlər görməmişdir.
4. 15 oktyabr 2010-cu il tarixində Avropa məhkəməsi şikayəti Rusiya Federasiyası hökumətinə təqdim etmişdir.

FAKTLAR

I. İŞİN HALLARI

5. Ərizəçilər müvafiq olaraq 1950 və 1987-ci illərdə anadan olmuşlar və Maxaçqala şəhərində yaşayırlar. Birinci ərizəçi 1985-ci il təvəllüdlü Əbdürəhman Əbdürəhmanovun (təqdim edilmiş sənədlərdə həm də Əbdürəşidov kimi göstərilir) anası, ikinci ərizəçi isə - həyat yoldaşdır.

A. ƏRİZƏÇİLƏRİN QOHUMUNUN OĞURLANMASI

1. Ərizəçilərin versiyası

(a) İlkin informasiya

6. İkinci ərizəçi və onun əri Əbdürəhman Ədbürəhmanov 2008-ci ildən etibarən Moskva şəhərində yaşamışlar. 2010-cu ilin iyun ayının ortalarında ikinci ərizəçi Maxaçqala şəhərinə qohumlarının yanına getmişdir. 24 iyun 2010-cu il tarixində onun əri Əbdürəhman Ədbürəhmanov Moskvadan Maxaçqalaya gəlmiş və həmin gün onlar Əbdürəhman Ədbürəhmanovun Dağıstan Respublikası, Kaspiysk şəhəri, Sovet küçəsi ev 29 ünvanında yaşayan bacısı F.Ş. evinə qonaq getmişlər.
7. Birinci ərizəçi və Maxaçqala şəhər Lenin rayonu məhkəməsinin federal hakimi olan həyat yoldaşı Maxaçqala şəhəri, Hacıyev küçəsi ev 11 ünvanında yaşamışlar.

(b) Maxaçqala şəhərində baş verən hadisələr

8. 25 iyun 2010-cu il tarixində saat 20.00 radələrində Maxaçqala şəhər Sovet rayonu daxili işlər şöbəsinin (Sovet RDİŞ) beş əməkdaşından ibarət qrup birinci ərizəçinin evinə gəlmişdir. Özünü Şamil kimi təqdim edən əməkdaşlardan biri birinci ərizəçiyə onun oğlu Əbdürəhman Ədbürəhmanovun həbs edilməsi barədə Rusiya Federasiyası Federal təhlükəsizlik xidməti (bundan sonra Rusiya FTX) yanında istintaq komitəsinin müstəntiqi kapitan A. Plugin tərəfindən imzalanmış 6/3-3276 nömrəli qərarı təqdim etmişdir. Qərara əsasən Əbdürəhman Ədbürəhmanov terrorçuluq fəaliyyəti ilə məşğul olmaqda şübhəli bilinirdi.

(c) Kaspiysk şəhərində baş verən hadisələr

9. 25 iyun 2010-cu il tarixində ikinci ərizəçi və onun əri Əbdürəhman Ədbürəhmanov Kaspiysk şəhərində qohumları F.Ş. evində idilər. Saat 21.00 radələrində üzvlərinin bəziləri qara maskada olan 5-7 nəfərdən ibarət olan qrup dövlət nömrə nişanında 256 və ya 259 nömrələri və PN hərfləri əks olunan VAZ-2107 ("Priora") markalı qara rəngli avtomobillə F.Ş. evinə gəldilər. Qrup üzvlərindən biri ikinci ərizəçiyə bildirdi ki, onlar milis işçiləridir. Onlar evin yaxınlığında Əbdürəhman Ədbürəhmanovu oğurladılar. Əvvəlcə ayaqlarına atəş açdılar, sonra zərbə ilə yerə yıxdılar və maşına salıb apardılar. Bu hadisə gündüz vaxtı ərizəçilərin, qonşuların və qohumların da daxil olmaqla çoxsaylı şahidlərin gözləri qarşısında baş vermişdir.
10. Oğrular çıxıb gedən kimi, milis formasında və mülki geyimdə olan bir neçə əməkdaş iki dənə milis maşını ilə hadisə yerinə gəlmiş və onlar heç bir izah vermədən yerdən gilizləri toplamış və hadisə yerindən uzaqlaşmışlar.

2. Rusiya Federasiyası hökuməti tərəfindən təqdim edilən informasiya

11. Rusiya Federasiyasının hökuməti oğurlanma barədə ərizəçilərin versiyasını rədd etməmiş və bildirmişdir ki, "həmin versiya istintaq zamanı hökumət tərəfindən toplanmış informasiyaya zidd deyil".

B. HADİSƏNİN ARAŞDIRILMASI

1. Ərizəçilərin hökumətə şikayətləri və istintaq bərədə vəsatətləri
12. 25 iyun 2010-cu il tarixində saat 21.00 radələrində, hadisədən dərhal sonra, Kaspiysk şəhərində olan ikinci ərizəçi Maxaçqala şəhərində olan birinci ərizəçiyə zəng edərək hadisə barəsində ona danışıb.
13. 26 iyun 2010-cu il tarixində səhər saatlarında birinci ərizəçi hadisə ilə bağlı Rusiya Federasiyasının Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin Dağıstan Respublikası üzrə İdarəsinə və Dağıstan Respublikasının Prokurorluğuna şikayət etmişdir. O bildirmişdir ki, hadisə günündə onun evinə Sovet RDİŞ-nin beş əməkdaşından ibarət qrup gəlmiş və onlar Rusiya FTX müstəntiqi kapitan A. Plugin tərəfindən imzalanmış onun oğlunun həbsi bərədə qərar təqdim etmişlər, onların gəlişindən bir qədər sonra ona Kaspiysk şəhərindən ikinci ərizəçi zəng etmiş və Əbdürəhman Əbdürəhmanovun silahdan atəş açan bir qrup şəxs tərəfindən oğurlandığını, daha sonra isə bur qrup milis əməkdaşının hadisə yerində olan gilizləri toplayaraq getdiyini bildirmişdir.
14. 28 iyun 2010-cu il tarixində Rusiya Federasiyasının Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin Dağıstan Respublikası üzrə İdarəsi birinci ərizəçinin şikayətinə cavab olaraq bildirmişdir ki, onun şikayəti Dağıstan Respublikasının Prokurorluğuna göndərilmişdir. 29 iyun 2010-cu il tarixində prokurorluq öz növbəsində birinci ərizəçiyə bildirmişdir ki, onun şikayəti Kaspiysk şəhər prokurorluğuna göndərilmişdir.
15. 28 iyun 2010-cu il tarixində birinci ərizəçi hadisə ilə bağlı Dağıstan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinə (bundan sonra Dağıstan DİN) şikayət vermişdir və milis işçilərinin onun evinə gəlməsi və oğurların getməsindən sonra gilizlərin toplanması daxil olmaqla oğurluq hadisəsini təfərrüatlı təsvir etmişdir. 5 avqust 2010-cu il tarixində Dağıstan DİN onun ərizəsinin Kaspiysk şəhər daxili işlər şöbəsinə (bundan sonra ŞDİŞ) göndərilməsi bərədə məlumat vermişdir.
16. 6 iyul 2001-ci tarixində Kaspiysk şəhər prokurorluğu birinci ərizəçinin şikayətini ilkin yoxlama məqsədilə istintaq şöbəsinə göndərdikləri bərədə məlumat vermişdir.
17. 13-19 iyul 2010-cu il tarixlərində Kaspiysk şəhər prokurorluğu Əbdürəhman Əbdürəhmanovun yerini müəyyən etmək və onun həbsdə olub-olmaması və bunun əsasları bərədə ərizəçinin məlumatlandırılması məqsədilə müxtəlif hüquq mühafizə orqanlarına 11 sorğu göndərmişdir. Ərizəçi həmçinin RDİŞ əməkdaşlarının təqdim etdikləri həbs edilmə haqqında qərarın surətinin və Əbdürəhman Əbdürəhmanovun ekstremist və ya cinayətkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olub-olmaması bərədə informasiyanın təqdim edilməsini xahiş etmişdir.
18. 15 iyul 2010-cu tarixində birinci ərizəçi hadisə ilə bağlı Kaspiysk şəhər prokurorluğuna şikayət etmiş və hadisənin istintaqı üçün cinayət işinin başlanıb-başlanmaması ilə, cinayət işi başlandığı təqdirdə istintaqın gedişi ilə maraqlanmışdır.
19. 15 iyul 2010-cu il tarixində birinci ərizəçi yenə də oğlunun oğurlanması ilə bağlı ərizə ilə Kaspiysk şəhər prokurorluğunun istintaq şöbəsinə müraciət etmişdir. Ərizədə o bildirirdi ki, hər şeydən başqa, onun oğlu milis işçiləri tərəfindən

çoxsaylı şahidlərin gözü qabağında oğurlanmışdır. Ərizəçi həmçinin hökumətdən dərhal istintaqın aparılmasını və oğlunun müdafiəsi üçün tədbirlərin görülməsini xahiş etmişdir: yəni cinayət işi üzrə zərərçəkmiş kimi tanınsın, oğurluq faktının şahidləri, o cümlədən ikinci ərizəçi, F.Ş., D.A., S.Q. və R.A. dindirilsin, Əbdürəhman Əbdürəhmanova qarşı ittihamın sürülüb-sürülməməsi və onun dövlət tərəfindən axtarılan şəxslərin siyahısında olub-olmaması müəyyən edilsin, 25 iyun 2010-cu il tarixində Maxaçqala şəhərində ərizəçinin evinə gələn kapitan A. Plugin tərəfindən imzalanmış qətnaməni təqdim edən beş nəfər polis işçisinin şəxsiyyəti müəyyən edilsin, kapitan A. Pluginin kim olması və oğurların maşınları müəyyən edilsin.

20. 16 iyul 2010-cu il tarixində birinci ərizəçi Kaspiysk şəhər prokurorluğundan onun oğlunun yerinin müəyyən edilməsi üçün əlavə istintaq hərəkətlərinin icra edilməsini xahiş etmişdir. Xüsusilə o, Əbdürəhman Əbdürəhmanovun Dağıstan Respublikasının müxtəlif istintaq təcridxanalarında olması ehtimalını nəzərə alaraq həmin orqanlara sorğu göndərilməsi barədə vəsatət vermiş və oğurluq faktı ilə bağlı cinayət işinin başlanmasını xahiş etmişdir.
21. 16 iyul 2010-cu il tarixində ərizəçilərin vəkili Rusiya FTX müstəntiqi A. Pluginə oğurluq faktı və Sovet RDİŞ əməkdaşları tərəfindən təqdim edilən qərar ilə bağlı şikayət etmişdir. Şikayətdə hadisənin təfərrüatlı təsviri verilmiş və bildirilmişdir ki, birinci ərizəçiyə 23 avqust 2010-cu il tarixində onun tərəfindən imzalanmış qərar təqdim edilmişdir. Kapitan A. Plugin cavabında bildirmişdir ki, "... Sovet RDİŞ-nə Əbdürəhman Əbdürəhmanovun həbs edilməsi tapşırığı verilməmişdir..." və ərizəçilər oğurluqla bağlı prokurorluğa şikayət təqdim etməlidirlər.
22. 17 iyul 2010-cu il tarixində birinci ərizəçi təkrar olaraq Rusiya Federasiyasının Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin Dağıstan Respublikası üzrə İdarəsinin rəisinə və Dağıstan Respublikasının prokurorluğuna şikayət təqdim etmişdir (bax hazırkı qətnamənin 13-cü paragrafı). Ərizəçi bildirmişdir ki, Əbdürəhman Əbdürəhmanov milis və ya Rusiya Federasiyasının Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin Dağıstan Respublikası üzrə İdarəsinin əməkdaşları tərəfindən oğurlanmışdır və onun yerinin müəyyən edilməsi üçün hüquq mühafizə orqanlarından kömək istəmişdir.
23. 19 iyul 2010-cu il tarixində ərizəçi Rusiya Federasiyasının Baş Prokuroruna şikayət təqdim etmişdir. O, hadisəni təfərrüatlı şəkildə təsvir etmiş və bildirmişdir ki, kapitan A. Plugin tərəfindən imzalanmış 6/3-3726 nömrəli qərar milis əməkdaşları tərəfindən saxtalaşdırıla bilərdi. O həmçinin bildirmişdir ki, oğlunu oğurlayan şəxslər ikinci ərizəçiyə özlərini milis əməkdaşları kimi təqdim etmişlər, yerli hüquq mühafizə orqanlarına şikayətlərin təqdim edilməsi yolu ilə oğlunun yerinin müəyyən edilməsi cəhdləri uğursuz olmuşdur. Ərizəçi daha sonra bildirmişdir ki, qeyri-rəsmi mənbədən aldığı məlumata görə 25 iyun 2010-cu il tarixində milis və Rusiya FTX əməkdaşları tərəfindən onun oğluna qarşı xüsusi əməliyyat keçirilmişdir, daha sonra hökumətdən hadisənin effektiv istintaqının aparılmasını xahiş etmişdir.
24. 21 iyul 2010-cu il tarixində birinci ərizəçi Rusiya Federasiyasının Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin Dağıstan Respublikası üzrə İdarəsinə şikayət etmişdir. 30 iyul 2010-cu il tarixində aldığı cavab əsasən onun şikayəti Dağıstan Respublikasının Prokurorluğuna göndərilmişdir.

25. 5 avqust 2010-cu il tarixində birinci ərizəçi Rusiya FTX direktoruna şikayət təqdim etmişdir. O bildirmişdir ki, onun oğlu hüquq mühafizə orqanlarının əməkdaşları tərəfindən oğurlanmışdır və Rusiya Federasiyasının Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin Dağıstan Respublikası üzrə İdarəsindən alınan cavablarda əhəmiyyətli informasiya əks etdirilməmişdir. Ərizəçi onun oğlu barəsində hər-hansı cinayət təqibinin aparılıb-aparılmaması, oğlunun hər-hansı cinayətin törədilməsində şübhəli şəxs olub-olmaması, kapitan A. Plugin tərəfindən onun həbs edilməsi barədə qərarın çıxarılıb-çıxarılmaması barədə soruşmuşdur. O həmçinin oğlunun yeri və onun həbsdə saxlanılmasının əsasları barədə məlumatlandırılmasını xahiş etmişdir. 2010-cu ilin avqust ayında, müəyyən edilməmiş tarixdə Rusiya FTX ərizəçiyə verdiyi cavabda bildirmişdir ki, onun oğlu hər-hansı cinayətin törədilməsində təqsirləndirilmir və həmin orqanın əməkdaşları Sovet RDİŞ şöbəsinə onun saxlanılması ilə bağlı müraciət etməmişlər.
26. 11 avqust 2010-cu il tarixində birinci ərizəçi Rusiya Federasiyasının Baş Prokuroruna, Rusiya FTX direktoruna və Rusiya Federasiyasının Daxili İşlər Nazirinə oğlu Əbdürəhman Əbdürəhmanovun hüquq mühafizə orqanlarının əməkdaşları tərəfindən qanunsuz olaraq həbs edilməsi ilə bağlı şikayət təqdim etmişdir. Həmçinin oğlunun 17822 nömrəli cinayət işi üzrə şübhəli şəxs olub-olmaması və belə olduğu halda ona qarşı hansı ittihamların irəli sürülməsi barədə məlumatlandırılmasını xahiş etmişdir.
27. 13 avqust 2010-cu il tarixində ərizəçilərin vəkili Dağıstan Respublikasının Prokurorluğuna Əbdürəhman Əbdürəhmanova qarşı irəli sürülən ittihamlar və onun qanunsuz saxlandığı yer barədə sorğu göndərmişdir.
28. 20 avqust 2010-cu il tarixində ərizəçilər təkrar olaraq Dağıstan Respublikası prokuroruna və Dağıstan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinə hadisə ilə bağlı şikayət təqdim etmişlər. Onlar bildirmişlər ki, hüquq mühafizə orqanları Əbdürəhman Əbdürəhmanovun oğurlanmasında iştirak etdiklərini təkzib etmişlər, lakin Sovet RDİŞ rəisi onlara demişdir ki, onların qohumları RDİŞ əməkdaşları tərəfindən saxlanılmış və Dağıstan Respublikası DİN ekstremizm və terrorçuluqla mübarizə mərkəzinə gətirilmişdir. Bununla yanaşı, ərizəçilərin təqdim etdikləri məlumatlara əsasən, həmin mərkəz Əbdürəhman Əbdürəhmanovun həbsdə saxlandığını təkzib etmişdir.
29. 2010-cu ilin avqust ayında, müəyyən edilməmiş tarixdə, Dağıstan Respublikasının hakimlər şurası ərizəçilərin adından Rusiya FTX və Rusiya Federasiyasının Daxili İşlər Nazirinə şikayət təqdim etmişdir. Şikayətdə göstərilirdi ki, Əbdürəhman Əbdürəhmanovun oğurlanması böyük ehtimalla hüquq mühafizə orqanlarının, xüsusilə Sovet RDİŞ əməkdaşları tərəfindən həyata keçirilmişdir və hadisənin istintaqı qeyri-effektiv aparılmışdır.
30. 24 avqust 2010-cu il tarixində Rusiya Federasiyası Ali Məhkəməsi yanında məhkəmə departamenti Dağıstan Respublikası hakimlər şurasına Əbdürəhman Əbdürəhmanovun oğurlanması ilə bağlı şikayətin prokurorluğa göndərilməsi barədə məlumat təqdim etmişdir.

2. Oğurluq hadisəsinin rəsmi istintaqı

31. Əbdürəhman Əbdürəhmanovun oğurlanması faktı üzrə cinayət işinin materiallarının surətinin təqdim edilməsi haqda Avropa məhkəməsinin sorğusuna cavab olaraq, Rusiya Federasiyasının hökuməti 78 səhifədən ibarət olan rəsmi sənədləri təqdim etmişdir. Onların məzmunu aşağıdakı kimi şərh edilə bilər.

32. Əbdürəhman Əbdürəhmanovun oğurlanması faktı ilə 28 iyul 2010 tarixində Kaspiysk şəhər prokurorluğu tərəfindən Rusiya Federasiyasının Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra RF CM) 126 maddəsinin 3-cü hissəsinə əsasən cinayət işi başlanılmışdır (ağırlaşdırıcı hallarla oğurlanma). İşə 006210 nömrəsi verilmişdir.

33. 29 iyul 2010-cu il tarixində müstəntiqlər hadisə yerinə baxış keçirmişlər. Hər hansı sübut aşkarlanmamışdır.

34. 29 iyul 2010-cu il tarixində müstəntiqlər birinci ərizəçiyə zərərçəkmiş şəxs statusu verməklə onu dindirdilər. O, Maxaçqala şəhərindəki evə milis əməkdaşlarının gəlməsi daxil olmaqla oğurlanma hallarının təfəsilatı ilə təsvir etmiş və qeyri-rəsmi mənbələrdən bilmişdir ki, oğlu Dağıstan Respublikası DİN ekstremizm və terrorçuluğun qarşısının alınması mərkəzində saxlanılır.

35. 30 iyul 2010-cu il tarixində müstəntiqlər ərizəçilərin qohumu olan və Əbdürəhman Əbdürəhmanovun mülki geyimdə olan, beş nəfəri maskada olmaqla yeddi nəfərdən ibarət qrup tərəfindən oğurlanmasının şahidi olduğunu söyləyən F.Ş. dindirmişlər. Şahidin verdiyi ifadəyə əsasən, həmin şəxslər atəş açaraq Əbdürəhman Əbdürəhmanovu VAZ-2107 ("Priora") markalı E256 və ya E259 markalı qara rəngli avtomobilə oturdular. Oğurlanma hadisəsinin şahidi olan çoxsaylı qonşular ona bildirmişlər ki, həmin şəxslər iki ədəd qara rəngli VAZ-2107 maşını ilə gəlmişlər.

36. 30 iyul 2010-cu il tarixində müstəntiqlər R.A. və ifadələri məzmunca F.Ş. ifadələrinə oxşayan ikinci ərizəçini dindirmişlər. İkinci ərizəçi əlavə olaraq bildirmişdir ki, oğurlanma hadisəsindən 15-20 dəqiqə sonra hadisə yerinə iki dənə polis maşını gəlmişdir. Polis formasında və mülki geyimdə olan bir qrup şəxs patron gilizlərini tapmaq məqsədilə fənərlərlə axtarış aparmışlar.

37. 2 avqust 2010-cu il tarixində Kaspiysk ŞDİŞ cinayət-axtarış şöbəsinin rəisi oğurlanma faktının şahidlərini müəyyən edə bilmədiyi barədə müstəntiqləri məlumatlandırmışdır.

38. Təqdim edilmiş sənədlərdən görünür ki, 12 avqust 2010-cu il tarixində Maxaçqala şəhəri 1 nömrəli milis şöbəsinin rəisi müstəntiqlərə 2/4298 məktub göndərmişdir, həmin məktubda bildirilirdi ki, 25 iyul 2010-cu il tarixində milis şöbəsinin dörd əməkdaşı – M.D., D.M., M.Z. və M.A. 171822 nömrəli cinayət işi üzrə çıxarılmış Rusiya FTX-nin 16 iyun 2010-cu il tarixli 6/3-3726 nömrəli qərarına əsasən Əbdürəhman Əbdürəhmanovun yerinin müəyyən edilməsi məqsədilə Maxaçqala şəhər Lenin rayon məhkəməsinin hakimi Ş.A-nın evinə gəlmişlər. Milis əməkdaşları birinci ərizəçini dindirmiş, o isə bildirmişdir ki, onun oğlu həyat yoldaşı ilə birlikdə Moskva şəhərində yaşayırlar. Milis əməkdaşları Əbdürəhman Əbdürəhmanovun saxlanılmasında iştirak etməmişlər.

39. 2 sentyabr 2010-cu il tarixində Dağıstan Respublikası üzrə İstintaq komitəsinin nəzarət idarəsinin rəisi oğurlanma faktı üzrə cinayət işinə baxış keçirmişdir. O, bəzi tədbirlərin keçirilməməsinə görə müstəntiqləri tənqid etmiş və nöqsanların aradan

qaldırılmasına istiqamətlənmiş tədbirlərin görülməsini tələb etmişdir. Sənəddə göstərilmişdir:

“... Materialların qiymətləndirilməsi göstərmişdir ki, istintaq məqsədsiz olaraq aparılır, cinayətin mühüm əhəmiyyət kəsb edən halları müəyyən edilməyib və aydınlaşdırılmayıb, onların müəyyən edilməsi üçün tədbirlər görülməyib...

Ərizəçi Əbdürəhmanova bildirmişdir ki, 25 iyul 2010-cu il tarixində saat 20.00 radələrində beş nəfər şəxs onun evinə gəlmişdir. Onlar özlərini Maxaçqala şəhər Sovet RDİŞ əməkdaşları kimi təqdim etmişlər. Özünü Şamil kimi təqdim edən əməkdaşlardan biri birinci ərizəçiyə onun oğlu Əbdürəhman Əbdürəhmanovun həbs edilməsi barədə kapitan A. Plugin tərəfindən imzalanmış qərarı təqdim etmişdir...

Bir qədər sonra o, oğlunun Kaspiysk şəhərində maskalı naməlum şəxslər tərəfindən oğurlandığını bilmişdir. Həmin şəxslər odlu silahdan istifadə etmiş və hadisə yerindən uzaqlaşmışlar. Bundan dərhal sonra milis əməkdaşları hadisə yerinə gəlmiş və qonşulardan əldə edilən məlumatlarla əsasən gilizləri yerdən toplayıb hadisə yerini tərk etmişlər.

Əbdürəhmanovanın ifadələrinin yoxlanılması üçün aşağıdakı tədbirlərin görülməsi zəruridir:

- onun evinə gəlmiş milis əməkdaşlarının və Sovet RDİŞ-nin Şamil adlı müstəntiqinin kimliyi müəyyən edilsin...

- Sovet küçəsi 29 ünvanında atəş açıldığı və oğurlanmanın baş verdiyi yerə çağırılmalarını müəyyən etmək məqsədilə 25 iyun 2010-cu il tarixində növbədə olan Kaspiysk şəhərinin bütün milis əməkdaşları dindirilsin...

- Sovet küçəsində yaşayan bütün qonşular daxil olmaqla hadisənin bütün şahidləri dindirilsin və oğurlanmadan sonra hadisə yerinə gələn milis əməkdaşlarının gəldikləri avtomobillərin markaları müəyyən edilsin...

... Rusiya Federasiyası Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin Dağıstan Respublikası üzrə İdarəsinin 4 avqust 2010 tarixli məktubunda göstərilmişdir ki, Rusiya FTX tərəfindən İstintaq komitəsinə Ə.Əbdürəhmanovla bağlı 3 iyul 2008-ci il tarixli (№ 5/3170) məktub göndərilmişdir, məktubda bildirilirdi ki, Dağıstan Respublikası üzrə İstintaq komitəsi Maxaçqala şəhərində milis işçilərinin qətlini və terror aktlarının törədilməsini planlaşdıran cinayətkar qrup barəsində 6021567 nömrəli cinayət işinin istintaqını aparmışdır. Bu qrupun üzvlərindən biri Ə. Əbdürəhmanov olmuşdur ki, o cinayətkar təxribatçı qrupun fəal üzvləri ilə əlaqədə olmuş və onlara dəstək göstərmişdir. Belə ki, Ə. Əbdürəhmanov öz mənzilində cinayətkar təxribatçı qrupun hökumət tərəfindən axtarılan silahlanmış üzvlərini gizlətməmişdir...

171822 nömrəli cinayət işi üzrə istintaq Dağıstan Respublikasında təxribatçı cinayətkar qrupları dəstəkləyən Dağıstan Respublikasında və Moskva şəhərində fəaliyyət göstərən mütəşəkkil cinayətkarlıq qrupları barəsində məlumata malik olan Rusiya FTX tərəfindən aparılmışdır... istintaq bu qrupda Ə. Əbdürəhmanovun da fəaliyyət göstərməsi barədə məlumat əldə etmişdir...

Yuxarıda göstərilənlərə əsasən müstəntiqlər tərəfindən aşağıdakı tədbirlərin görülməsi zəruridir:

- Ə.Əbdürəhmanova qarşı istiqamətlənmiş əməliyyat-axtarış tədbirləri barəsində Rusiya FTX müstəntiqi A. Pluginə məktub ünvanlansın...”

40. 20 sentyabr 2010-cu il tarixində Rusiya FTX istintaq idarəsi müstəntiqləri aşağıdakılar barədə məlumatlandırmışdır:

“... Rusiya FTX istintaq idarəsi “İmarat Qafqaz” adlı qanunsuz silahlı birləşmənin üzvləri barəsində 171822 nömrəli cinayət işinin istintaqını aparır.

R.A. və R.M. qarşı qanunsuz silahlı birləşmələrdə iştirakla bağlı cinayət işi üzrə ittiham irəli sürülmüşdü... Ə. Əbdürəhmanov onların cinayətkarlıq fəaliyyətinin şahididir. Bununla bağlı, onun yerinin müəyyən edilməsi haqda əməliyyat-axtarış tədbirləri (№ 6/3-3726, 17 iyun 2010) barəsində sorğu Rusiya FTX Dağıstan Respublikası üzrə İdarəsinə göndərilmişdir...”

41. 28 sentyabr 2010-cu il tarixində müstəntiqlər Dağıstan Respublikası DİN təhlükəsizlik idarəsinə sorğu göndərərək oğurlanma faktının istintaqı məqsədilə M.D., D.M., M.Z. və M.A. adlı əməkdaşlarını dindirilməsini xahiş etmişlər. Məktubda göstərilmişdir ki, birinci ərizəçi onun oğlunun Dağıstan Respublikası DİN ekstremizm və terrorçuluğun qarşısının alınması mərkəzinin əməkdaşları tərəfindən oğurlanmasına təkid edirdi.

42. 28 sentyabr 2010-cu il tarixində cinayət işi üzrə istintaq dayandırılmışdır. Ərizəçilər bu barədə məlumatlandırılmamışlar.

43. 2010-cu ilin oktyabr ayında, naməlum tarixdə ərizəçilər Kaspiysk şəhər prokurorluğuna müstəntiqlər tərəfindən fakt üzrə əsas istintaq hərəkətlərinin aparılmaması barədə şikayət təqdim etmişlər. 14 oktyabr 2010-cu il tarixindən Kaspiysk şəhər prokuroru ərizəçiləri istintaqın davam etməsi barədə məlumatlandırmışdır.

44. 15 noyabr 2010-cu il tarixində ərizəçilər 25 iyun 2010-cu il tarixində şəhərdə hər-hansı xüsusi əməliyyatların keçirilib-keçirilməməsinin və atışmadan sonra hadisə yerində gilizlərin toplanması üçün əsasların olub-olmamasının aydınlaşdırılması məqsədilə Kaspiysk şəhər daxili işlər şöbəsinin (ŞDİŞ) rəisinin dindirilməsini, 25 iyun tarixində ərizəçinin evinə milis əməkdaşlarının gəlməsi üçün əsasların olub-olmamasının aydınlaşdırılması məqsədilə Sovet RDİŞ rəisinin dindirilməsini və Əbdürəhman Əbdürəhmanovun Dağıstan Respublikası DİN ekstremizm və terrorçuluğun qarşısının alınması mərkəzinə gətirilib-gətirilməməsinin, gətirildiyi halda hansı əsaslarla gətirildiyinin aydınlaşdırılması məqsədilə DİN ekstremizm və terrorçuluğun qarşısının alınması mərkəzinin rəisinin dindirilməsini xahiş etmişlər.

45. 22 noyabr 2010-cu il tarixində Kaspiysk şəhər istintaq şöbəsinin rəisi istintaqın qanunsuz və vaxtından əvvəl dayandırılmasına görə müstəntiqləri tənqid etmiş və istintaqın bərpa edilərək bir sıra tədbirlərin görülməsi barədə sərəncam vermişdir.

46. 23 noyabr 2010-cu il tarixində müstəntiqlər M.D. və M.Z. dindirilmişlər və onlar bildirmişlər ki, 25 iyun 2010-cu il tarixində onlar qanunsuz silahlı birləşmələrdə iştirakda şübhəli bilinən Əbdürəhman Əbdürəhmanovun yerinin müəyyən edilməsi məqsədilə birinci ərizəçinin evinə gəlmişlər. Birinci ərizəçi onlara bildirmişdir ki, oğlu evdə yoxdur. Bu zaman onlar evi tərk etdilər və oğurlanma faktı barədə qəzətdən məlumat aldılar.

47. 24 noyabr 2010-cu il tarixində ərizəçilər Kaspiysk şəhər istintaq şöbəsinin rəisinə, Dağıstan Respublikası üzrə istintaq idarəsinə, Kaspiysk şəhər prokuroruna

və Dağıstan Respublikası prokuroruna hüquq mühafizə orqanlarının cinayətdə iştirakını sübut edən kifayət qədər dəlillərin olmasına baxmayaraq oğurlanma faktının istintaqı üzrə müstəntiqlər tərəfindən lazımi hərəkətlərin həyata keçirilməməsindən şikayət təqdim etmişlər. Onlar müstəntiqlərdən istintaqı sürətləndirməyi və cinayətkarların şəxsiyyətlərini müəyyən edilməsini tələb etməyi xahiş etmişlər.

48. 30 dekabr 2010-cu il tarixində Kaspıysk şəhər istintaq şöbəsinin rəisinin müavini ərizəçilərin şikayətini əsassız hesab edərək rədd etmişdir.

49. Təqdim edilən sənədlərdən belə qənaətə gəlmək olar ki, araşdırma hələ də davam edir.

C. HÜQUQ MÜHAFİZƏ ORQANLARINA QARŞI MƏHKƏMƏ BAXIŞI

50. 19 iyul 2010-cu il tarixində ərizəçi Maxaçqala şəhəri Sovet rayon məhkəməsinə (bundan sonra rayon məhkəməsi) şikayət təqdim etmişdir. O, oğlunun oğurlanmasını təfərrüatı ilə təsvir etmiş və bildirmişdir ki, o hüquq mühafizə orqanları tərəfindən oğurlanmışdır. Ərizəçi prokurorluq tərəfindən bir sıra əhəmiyyətli tədbirlərin görülməsini tələb etməyi və Əbdürəhman Əbdürəhmanovun yeri barəsində ona məlumat verməyi rayon məhkəməsindən xahiş etmişdir.

51. 29 iyul 2010-cu il tarixində rayon məhkəməsi milis işçiləri tərəfindən ərizəçinin qohumunun saxlanılıb-saxlanılmaması barədə məlumatın təqdim edilməsini Dağıstan Respublikası DİN-dən xahiş etmişdir.

52. 12 avqust 2010-cu il tarixində Dağıstan Respublikası DİN məhkəməyə aşağıdakı cavabı göndərmişdir:

“... 25 iyun 2010 tarixində mayor M.D., baş leytenant D.M. və M.Z., leytenant M.A. daxil olmaqla, RDİŞ milis əməkdaşlarından ibarət qrup, Rusiya Federasiyasının Cinayət Məcəlləsinin 186 maddəsinin birinci hissəsi (saxta pulların hazırlanması və satışı) və 205 maddəsinin birinci hissəsinə (terror aktı) əsasən başlanılmış 171822 nömrəli cinayət işinə əsasən çıxarılmış 6/3-3726 nömrəli 17 iyun 2010-cu il tarixli qərarın icrası məqsədilə, yuxarıda sadalanan cinayətlərin törədilməsində şübhəli bilinən Əbdürəhman Əbdürəhmanovun yerinin müəyyən edilməsi üçün birinci ərizəçinin Maxaçqala şəhərindəki evinə gəlmişlər...”

Məktubda həmçinin göstərilmişdir ki, milis işçilərinin gəlişi barəsində başqa məlumat yoxdur.

53. 24 avqust 2010-cu il tarixində rayon məhkəməsi ərizəçinin 19 iyul 2010-cu il tarixli şikayətini rədd etmişdir. Qərarda aşağıdakılar göstərilmişdir:

“... Rusiya Federasiyası Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin Dağıstan Respublikası üzrə idarəsinin rəisinin 2 iyul 2010-cu il tarixli 13465 nömrəli məktubundan görünür ki, 17 iyun 2010-cu il tarixli 6/3 nömrəli qərar Rusiya Federasiyası Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin Dağıstan Respublikası üzrə idarəsi tərəfindən 171822 nömrəli cinayət işi əsasında Əbdürəhman Əbdürəhmanovun yerinin müəyyən edilməsi məqsədilə verilmişdir... Bu qərara əsasən, Sovet RDİŞ əməkdaşları birinci ərizəçi Əbdürəhmanovun evinə gələrək onun oğlunun yeri barədə onu

dindirmişlər. Onların hərəkətləri “Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında” Federal qanunun 6-cı maddəsinə zidd olmamışdır...”.

II. MÜVAFIQ ÖLKƏ DAXİLİ QANUNVERİCİLİK VƏ TƏCRÜBƏ

54. Müvafiq ölkə daxili qanunvericiliyin qısa icmal Avropa məhkəməsinin 20 iyun 2013-cü il tarixli “Turluyeva Rusiya Federasiyasına qarşı” işi üzrə qərarında əks olunmuşdur, şikayət № 63638/09, §§56-64.

HÜQUQ

I. ÖLKƏ DAXİLİ HÜQUQİ MÜDAFİƏ VASİTƏLƏRİNİN TÜKƏNMƏSİ

55. Rusiya Federasiyasının hökuməti bildirmişdir ki, Əbdürəhman Əbdürəhmanovun yoxa çıxmasının araşdırılması davam edir. Konvensiyanın 13 maddəsinin pozulması ilə bağlı həmçinin qeyd edilirdi ki, ərizəçilər istintaq orqanlarının hərəkətlərindən və ya hərəkətsizliyindən məhkəməyə şikayətin verilməsi və ya zərərin ödənilməsinin tələb edilməsi hüququndan məhrum edilməmişlər.

56. Ərizəçilər Rusiya Federasiyasının hökumətinin dəlillərindən etiraz etmişlər. Onların fikrinə əsasən, hüquqi müdafiənin yeganə effektiv vasitəsi olan istintaq qeyri-effektiv olmuşdur.

B. AVROPA MƏHKƏMƏSİNİN FİKRİ

57. Avropa Məhkəməsi tərəflərin dəlillərini Konvensiyanın müddəaları və özünün müvafiq təcrübəsi əsasında araşdırmışdır (qısa icmal Avropa Məhkəməsinin “Estamirov və digərləri Rusiya Federasiyasına qarşı” 12 oktyabr 2006-cı il tarixli işində əks edilmişdir, şikayət № 60272/00, §§ 73-74).

58. Avropa Məhkəməsi qeyd edir ki, Rusiya Federasiyasının hüquq sistemi mahiyyət etibarını ilə dövlət və ya onun nümayəndələrinin məsuliyyət daşdığı qanunsuz və cinayətkarlıq hərəkətlərinin qurbanları üçün təzminatların alınmasının iki üsulunu nəzərdə tutur – mülki-hüquqi və cinayət-hüquqi müdafiə vəsaitləri.

59. Dövlət nümayəndələrinin qanunsuz hərəkətləri və ya qanunsuz davranışı nəticəsində vurulmuş zərərin kompensasiyasına gəldikdə isə, Avropa məhkəməsi əvvəllər də bir çox analogi işlərdə göstərmişdir ki, bu prosedura Konvensiyanın 2-ci maddəsinə əsasən təqdim edilmiş tələblər kontekstində effektiv hüquqi müdafiə vasitəsi kimi qəbul edilə bilməz (Avropa Məhkəməsinin “Xaşiyev və Akayeva Rusiya Federasiyasına qarşı” 24 fevral 2005-ci il tarixli işi üzrə qətnaməsi, şikayət № 57942/00 və 57948/00, §§ 119-121). Yuxarıda göstərilənlərə əsasən, Avropa məhkəməsi qeyd edir ki, ərizəçilər mülki-hüquqi müdafiə vasitələrindən istifadə etməyə borclu deyildilər. Beləliklə, Rusiya Federasiyası hökumətinin bu hissədəki etirazları rədd edilməlidir.

60. Hüquqi müdafiənin cinayət-hüquqi vasitələrinə gəldikdə, Avropa məhkəməsi nəzərə alır ki, ərizəçilər Əbdürəhman Əbdürəhmanovun oğurlanmasından dərhal

sonra hüquq mühafizə orqanlarına şikayət vermişlər və onun oğurlanması faktı üzrə istintaq 28 iyun 2008-ci il tarixindən etibarən davam edir. Ərizəçilər və Rusiya Federasiyasının hökuməti bu istintaqın effektivliyinin qiymətləndirilməsində razılığa gələ bilməmişlər.

61. Avropa məhkəməsi hesab edir ki, Rusiya Federasiyası hökumətinin etirazı ərizəçilərin şikayətinin mahiyyəti ilə sıx bağlı olan istintaqın effektivliyi məsələsinə toxunur. Buna müvafiq olaraq, məhkəmə şikayətə mahiyyəti üzrə baxılması zamanı bu etirazı tədqiq etmək qərarına gələrək hesab edir ki, həmin məsələ bundan sonra baxılmalıdır.

II. AVROPA ŞURASI TƏRƏFİNDƏN SÜBUTLARIN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ VƏ FAKTLARIN MÜƏYYƏN EDİLMƏSİ

A. TƏRƏFLƏRİN DƏLİLLƏRİ

62. Ərizəçilərin fikrincə Əbdürəhman Əbdürəhmanovu aparan şəxslər şübhəsiz ki, dövlət nümayəndələri idi. Öz şikayətlərini onlar aşağıdakı faktlarla əsaslandırırıldı. Dövlət Əbdürəhman Əbdürəhmanovu qanunsuz silahlı birləşmədə iştirakda şübhəli bilirdi (hazırkı qərarın 39, 40, 46 və 52 paragrafları), hadisəyə iki saat qalmış Sovet RDİŞ beş əməkdaşı birinci ərizəçinin Maxaçqala şəhərindəki evinə gələrək Rusiya FTX müstəntiqinin qərarını ev sahibinə təqdim etmişlər (hazırkı qərarın 8, 13, 23, 39 və 52 paragrafları). Bir saat sonra, Kaspisk şəhərində, hadisə iştirakçılarından biri özünü milis əməkdaşı kimi təqdim etmiş və hadisədən dərhal sonra hadisə yerinə milis əməkdaşları gələrək cinayətkarların izlərini aradan aparmaq üçün patron gilizlərini yığıb getmişlər. Cinayətkarlar zorakılıq tətbiq edərək xəbərdarlıq etmədən çoxsaylı şahidlərin gözü qabağında silahdan atəş açmışlar. Ərizəçilər həmçinin hesab etmişlər ki, Əbdürəhman Əbdürəhmanovun yoxa çıxmasından bir ildən artıq vaxt keçdiyinə görə Avropa məhkəməsinə onların izahatlarının təqdim edilməsi anına o artıq ölmüş hesab edilə bilər. Bu prezumpsiya onun həyatına təhlükə yarada biləcək saxlanılma halları ilə əsaslandırılır.

63. Rusiya Federasiyasının hökuməti qeyd etmişdir ki, ərizəçilərin qohumu şəxsiyyəti müəyyən edilməyən şəxslər tərəfindən oğurlanmışdır, cinayətkarların davranışı, hadisə yerinə gəldikləri nəqliyyat onların dövlət nümayəndələri olmasına dəlalət etmir. Rusiya Federasiyasının hökuməti əlavə olaraq bildirmişdir ki, Əbdürəhman Əbdürəhmanovun ölümünü sübut edən dəlillər mövcud deyil.

B. AVROPA MƏHKƏMƏSİ TƏRƏFİNDƏN FAKTLARIN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

64. Avropa məhkəməsi qeyd edir ki, onun geniş təcrübəsində mübahisə obyektivi olan məsələlərin həllinə, xüsusilə fundamental hüquqların pozulmasına aid olan bir sıra ümumi prinsiplər işlənilib hazırlanmışdır (onların yeni qısa icmal "El-Masri Makedoniyaya qarşı" işi üzrə Avropa məhkəməsinin Böyük Palatasının 13 dekabr 2012-ci tarixli qətnaməsində göstərilmişdir, şikayət № 39630/09, §§151-153).

65. Avropa məhkəməsi bundan qabaq da Şimali Qafqazın Rusiyaya aid ərazisində insanların itkin düşməsi haqda dəlillərə aid olan qərarlar çıxarmışdır. Yuxarıda göstərilən prinsipləri rəhbər tutaraq, o belə bir qənaətə gəlmişdi ki, ərizəçilər üçün itkin düşmüş şəxsin hərbi qulluqçular tərəfindən oğurlanmasını sübut edən dəlillərin təqdim edilməsi kifayət idi, bununla bağlı Rusiya Federasiyası hökumətinin üzərinə onların müstəsna sərəncamında olan sənədlərin açıqlanması, yaxud göstərilən hadisələrin necə baş verməsinin inandırıcı izahının təqdim edilməsi yolu ilə sübut etmə öhdəliyi qoyulur (Dağıstan Respublikasında oğurlanmaya aid “Alpatu İsrailova Rusiya Federasiyasına qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin 14 mart 2013-cü il tarixli qərarı, şikayət № 15438/05 və “Umarovlar Rusiya Federasiyasına qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin 12 iyun 2012-ci il tarixli qərarı, şikayət № 2546/08). Rusiya Federasiyasının hökuməti bu prezumpsiyanı təkzib edə bilmədikdə, bu Konvensiyanın 2-ci maddəsinin maddi-hüquqi aspektdə pozulması ilə nəticələnirdi. Əksinə, ərizəçilər hadisənin sübuta yetirilən versiyasını təqdim etmədikdə, sübut etmə öhdəliyi hökumətin üzərinə qoyula bilməz (“Şəfiyeva Rusiya Federasiyasına qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin 3 may 2012-ci il tarixli qətnaməsi, şikayət № 49379/09, §71).

66. Oğurlanma halları ilə münasibətdə tərəflərin dəlillərini nəzərə alaraq (hazırkı qətnamənin 8-11 paragrafları) Avropa məhkəməsi hesab edir ki, onun sərəncamında olan materiallar ərizəçilərin dəlillərinin aşağıdakı əsaslarla doğru olmasını göstərir. Birincisi, mülki avtomobildə hadisə yerinə gələn şəxslər mütəşəkkil qrup kimi hərəkət etmişlər, yubanmadan atəş açmışlar və günorta vaxtı şahidlərin gözü qabağında hadisəni törətmişlər. İkincisi, yerli milis əməkdaşlarından ibarət qrup hadisədən dərhal sonra hadisə yerinə gəlmiş və patron gilzlərini yığıb getmişlər. Üçüncüsü, Əbdürəhman Əbdürəhmanovu terrorçuluq fəaliyyəti ilə məşğul olmaqda şübhəli bilən milis əməkdaşlarının Kaspiysk şəhərində onun oğurlanmasına cəmi bir saat qalmış birinci ərizəçinin Maxaçqala şəhərindəki evinə gəlmələri belə düşünməyə əsas verir ki, bu iki hadisə bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqəlidir. Bundan əlavə, müstəntiqlər tərəfindən hadisənin başqa səbəblərdən – qan düşmənçiliyi, girov, narkotiklər və ya düşmənçilik kimi səbəblərdən törədilmə ehtimalının yoxlanılması istiqamətində işlər aparılmamışdır. Bu fərziyələrin yoxlanılması üçün ciddi tədbirlər görülməmiş və hadisəni törədən şəxslərin dövlət nümayəndələri olub-olmamaları barədə məlumat alınmamışdır (“Zubayrev Rusiya Federasiyasına qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin 10 yanvar 2008-ci il tarixli qərarı, şikayət № 67797/01, §81). Hadisədə hüquq mühafizə orqanlarının iştirak etməsi barədə ərizəçilərin daimi şikayətlərinin mövcudluğuna baxmayaraq hökumətin ləng davranışı (hazırkı qərarın 47-ci paragrafı) Avropa məhkəməsinə belə qənaətə gəlməyə əsas verir ki, ərizəçilər onların qohumu Əbdürəhman Əbdürəhmanovun dövlət hərbiçiləri tərəfindən oğurlanması barədə sübutlar təqdim etmişlər. İstintaq zamanı Əbdürəhman Əbdürəhmanovun itkin düşməsinə hüquq mühafizə orqanlarının aid olmasının sübutlarının əldə edilməsinin mümkün olmaması haqqında Rusiya Federasiyası hökumətinin bəyanatı yuxarıda göstərilən sübut etmə öhdəliyinin icrası üçün kifayət etmir. Tərəflərin təqdim etdikləri sənədlərə baxış keçirərək və göstərilən hadisənin digər inandırıcı izahatlarının təqdim edilməsindən Rusiya Federasiyası hökumətinin

yayınmasını nəzərə alaraq, Avropa məhkəməsi belə qənaətə gəlir ki, Əbdürəhman Əbdürəhmanov 25 iyun 2010-cu il tarixində hökumət nümayəndələri tərəfindən saxlanılmışdır (oxşar vəziyyət “Asxabova Rusiya Federasiyasına qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin 18 aprel 2013-cü il tarixli qətnaməsində, şikayət № 54765/09, §135).

67. Əbdürəhman Əbdürəhmanovun həbsindən sonra onun barəsində məlumat almaq mümkün olmamışdır. Rusiya Federasiyasının hökuməti onun gələcək taleyi barədə izahat təqdim etməmişdir.

68. Avropa məhkəməsi hesab edir ki, şəxsin həbs faktını təsdiqlənmədən naməlum milis əməkdaşları tərəfindən saxlanması və bir neçə il müddət ərzində itkin olması faktı həyat üçün təhlükəli hal kimi qiymətləndirilə bilər. Əbdürəhman Əbdürəhmanovun beş ildən artıq müddət ərzində itkin düşməsi və onun barəsində hər-hansı informasiyanın olmaması bu fərziyyəni möhkəmləndirir.

69. Buna müvafiq olaraq, Avropa məhkəməsi hesab edir ki, əldə olan sübutlara əsasən Əbdürəhman Əbdürəhmanov, onun hökumət nümayəndələri tərəfindən təsdiqlənməmiş həbsindən sonra ölmüş hesab edilə bilər.

III. KONVENSIYANIN 2 MADDƏSİNİN EHTİMAL EDİLƏN POZULMASI

70. Ərizəçilər, Konvensiyanın 2-ci maddəsinə istinadən qohumları Əbdürəhman Əbdürəhmanovun hökumət nümayəndələri tərəfindən oğurlanmasından və öldürüldüyündən, həmçinin dövlət tərəfindən bu halların istintaqı istiqamətində effektiv tədbirlərin görülmədiyindən şikayət etmişlər. Konvensiyanın 2 maddəsinə əsasən:

“1. Hər kəsin yaşamaq hüququ qanunla qorunur. Heç kəs, qanunla ölüm cəzası nəzərdə tutulmuş cinayət törətməyə görə, məhkəmə tərəfindən çıxarılmış belə hökmün icrasından başqa, həyatından məhrum edilə bilməz.

2. Həyatdan məhrumetmə, aşağıdakı məqsədlər üçün güc tətbiqində mütləq zərurətin nəticəsi olduqda, bu maddənin pozulması hesab edilmir:

(a) istənilən şəxsin hüquqa zidd zorakılıqdan qorunması üçün;

(b) qanuni həbsi həyata keçirmək və ya qanuni əsaslarla həbsdə olan şəxsin qaçmasının qarşısını almaq üçün;

(c) qanuna müvafiq olaraq iğtişaş və ya qiyamın yatırılması üçün”.

A. TƏRƏFLƏRİN DƏLİLLƏRİ

71. Rusiya Federasiyasının hökuməti bildirmişdir ki, istintaq Əbdürəhman Əbdürəhmanovun ölməsinin və ya hökumət nümayəndələrindən hər-hansı birinin onun oğurlanmasında iştirak etməsinin sübutlarını əldə edə bilməmişdir. O həmçinin bildirmişdir ki, hadisənin istintaqı konvensiyanın effektivlik tələblərinə cavab verirdi.

72. Ərizəçilər bildirmişlər ki, Əbdürəhman Əbdürəhmanov hökumət nümayəndələri tərəfindən oğurlanmış və öldürülmüşdür, həmçinin dövlət tərəfindən bu halların istintaqı istiqamətində effektiv tədbirlərin görülməmişdir. Xüsusilə qeyd etmişlər ki, müstəntiqlər bir sıra mühüm tədbirləri həyata

keçirməmişlər, yaxud həmin tədbirləri vaxtında həyata keçirməmişlər və ya kobud nöqsanlara yol vermişlər.

B. AVROPA MƏHKƏMƏSİNİN FİKRİ

1. Şikayətin qəbul oluna bilməsi

73. Tərəflərin dəlillərini nəzərə alaraq, Avropa məhkəməsi hesab edir ki, şikayət, həlli mahiyyəti üzrə baxılmasını tələb edən və Konvensiyanın fəaliyyət sahəsinə aid olan fakt və hüququn ciddi məsələlərinə toxunur. Bundan başqa, Avropa məhkəməsi şikayətə mahiyyətə üzrə baxılması zamanı ölkə daxili hüquqi müdafiə vasitələrinin tükənməsi məsələsinin tədqiqatı haqqında artıq qərar qəbul etmişdir (hazırkı qətnamənin 61-ci paragrafı). Konvensiyanın 2-ci maddəsinin hissəsində şikayət qəbul edilə bilən elan edilməlidir.

2. Şikayətin mahiyyəti

(a) Əbdürəhman Əbdürəhmanovun yaşamaq hüququnun ehtimal edilən pozulması

74. Avropa məhkəməsi artıq müəyyən edib ki, Əbdürəhman Əbdürəhmanov hökumət nümayəndələri tərəfindən təsdiqini tapmamış saxlanmadan sonra ölmüş hesab edilməlidir. Rusiya Federasiyası hökuməti tərəfindən hər-hansı bəraətin olmamasını nəzərə alaraq, Avropa məhkəməsi hesab edir ki, onun ölümünə görə məsuliyyət dövlətə aid edilə bilər və Əbdürəhman Əbdürəhmanovla münasibətdə Konvensiyanın 2-ci maddəsi maddi-hüquqi aspektdən pozulmuşdur.

(b) Əbdürəhman Əbdürəhmanovun yoxa çıxması faktının araşdırılmasının effektivliyi

75. Konvensiyanın 2-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulmuş yaşamaq hüququ üzrə öhdəlik effektiv rəsmi tədqiqatın müəyyən formasının mövcudluğunu tələb edir ("Makkan və digərləri Birləşmiş Krallığa qarşı" işi üzrə Avropa məhkəməsinin 27 sentyabr 1995-ci il tarixli qərarı, §161, Seriya A, № 324).

76. Hökumət, hadisə barəsində məlumatlandırıldıqdan sonra öz təşəbbüsü ilə hərəkət etməlidir və rəsmi ərizə təqdim edilən zaman və ya istintaq hərəkətləri apılan zaman qohumların təşəbbüsünə arxayın ola bilməz "İsayeva Rusiya Federasiyasına qarşı" işi üzrə Avropa məhkəməsinin 24 fevral 2005-ci il tarixli qərarı, şikayət № 57950/00, §210).

77. Bu kontekstdə həmçinin bu cür tədqiqatın dərhal başlanılması və onun ağılabatan müddət ərzində keçirilməsi nəzərdə tutulur. Qəbul etmək lazımdır ki, istintaqa mane ola biləcək çətinliklər və ya maneələrin olması mümkündür. Lakin hökumətin təxirəsalınmaz reaksiyası bir qayda olaraq qanunun aliliyi prinsipinə ictimai etimadın əhəmiyyətli şərti kimi çıxış edə bilər və əlbir olma və ya qanunsuz hərəkətlərə əl atma hallarının qarşısını ala bilər ("Makker Birləşmiş Krallığa qarşı" işi üzrə Avropa məhkəməsinin qərarı, şikayət № 28883/95, §144, AIHM 2001-III).

78. İstintaq həmçinin təqsirkar şəxslərin müəyyən edilməsi və cəzalandırılması nöqtəyi-nəzərindən effektiv olmalıdır (“Oğur Türkiyəyə qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin qətnaməsi, şikayət № 21594/93, §88, AİHM 1999-III). Bu nəticənin deyil, vasitələrin öhdəliyidir. Hökumət hadisə ilə bağlı olan sübutların təmin edilməsi üçün ağlabatan tədbirləri görməlidir (“Salman Türkiyəyə qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin Böyük Palatasının qərarı, şikayət № 21986/93, §106, AİHM 2000-VII və “Tanrıqulu Türkiyəyə qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin Böyük Palatasının qərarı, şikayət № 23763/94, §109, AİHM 1999-IV). Təqsirləndirilən şəxslərin müəyyən edilmə şanslarını azaldan istintaqın istənilən nöqsanı bu standartın pozulmasına gətirib çıxara bilər.

79. Hökumət nümayəndələri tərəfindən törədilməsi ehtimal edilən cinayətin istintaqının effektiv aparılması məqsədilə buna görə məsuliyyət daşıyan və işi aparan şəxslər hadisə iştirakçılarından asılı olmamalıdır (“Güleç Türkiyəyə qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin 27 iyul 1998-ci il tarixli qərarı, §81-82, 1998-IV və “Oğur Türkiyəyə qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin qərarı, §91-92). Bu yalnız iyerarxik və ya institusional əlaqələrin olmadığını bildirmir, həm də faktiki azadlığa işarə edir (“Şanxan Birləşmiş Krallığa qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin qərarı, şikayət № 37715/97, §104).

80. Bundan başqa, təcrübədə və nəzəriyyədə məsuliyyətin təmin edilməsi məqsədilə istintaqa və ya onun nəticələrinə ictimai nəzarət elementinin olması zəruridir. İctimai nəzarətin səviyyəsi müxtəlif işlərdə müxtəlif dərəcədə ola bilər. Lakin bütün işlərdə zərərçəkmiş şəxslərin qohumları onların qanuni maraqlarının təmin edilməsi həddində prosessual hərəkətlərdə iştirak etməlidirlər (“Makker Birləşmiş Krallığa qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin qərarı, şikayət № 28883/95, §115, AİHM 2001-III).

(ii) Yuxarıda göstərilən prinsiplərin hazırkı işdə tətbiqi

81. Hazırkı iş üzrə Əbdürəhman Əbdürəhmanovun oğurlanması araşdırılırdı. Avropa məhkəməsi Konvensiyanın 2 maddəsinin tələblərinə cavab verib-verməməsini qiymətləndirməlidir.

82. Avropa məhkəməsi qeyd edir ki, ərizəçilər oğurlanma faktı barədə hökumətə 26 iyun 2010 tarixində xəbər vermişlər (hazırkı qətnamənin 2 paragrafı). Rəsmi istintaq 28 iyul 2010 tarixində, ərizəçilərin şikayətinin alınmasından bir ay sonra başlanmışdır (hazırkı qətnamənin 32 paragrafı). İstintaqın əvvəlindən etibarən birinci ərizəçi milis əməkdaşlarının hadisədə əli olduqlarını bildirmişdir (hazırkı qətnamənin 13, 15, 19 və 21 paragrafları). Müstəntiqlərin oğurlanmadan dərhal sonra məlumat almalarına baxmayaraq, Sovet RDİŞ dindirilməsi və ya hadisəni törədən şəxslərin hadisə yerində qoyub getdikləri gilzləri toplayan milis əməkdaşlarının şəxsiyyətlərinin müəyyən edilməsi yaxud hadisəni törədən şəxslərin avtomobilinin qeydiyyat nömrəsi barədə məlumatların olmasına baxmayaraq onun müəyyən edilməsinə istiqamətlənmiş tədbirlər görülməmişdir (hazırkı qətnamənin 35-41 paragrafları). Bu tədbirlər ya bir neçə ay sonra həyata keçirilmiş ya da ümumiyyətlə həyata keçirilməmişdir (hazırkı qətnamənin 44 və 46-47 paragrafları). Hadisənin heç olmasa beş nəfər şahidinin dindirilməsi barədə

ərizəçilərin vəsatətinə baxmayaraq (hazırkı qətnamənin 19-cu paragrafı), müstəntiqlər bu barədə informasiyanı əldə etdikdən 15 gün sonra yalnız üç nəfər şahidin dindirilməsi ilə kifayətlənmişlər (hazırkı qətnamənin 35 və 36-cı paragrafları). Həmçinin, oğurlanmadan sonra qohumun Dağıstan Respublikası DİN ekstremizm və terrorçuluqla mübarizə mərkəzində saxlanması barədə ərizəçilərin fərziyyəsi (hazırkı qətnamənin 28 paragrafı) müstəntiqlər tərəfindən yoxlanılmamışdır.

83. Bundan əlavə, təqdim edilən sənədlər əsasında belə fikir yürütmək olar ki, nəzarət edən prokurorlar bir neçə dəfə müstəntiqləri mühüm istintaq tədbirlərinin həyata keçirilməməsinə görə tənqid etmişlər (hazırkı qətnamənin 39 və 45-ci paragrafları) və nöqsanların aradan qaldırılmasına istiqamətlənmiş göstərişlər vermişlər. Bu tələblər icra edilməmişdir.

84. İstintaqın ümumi gedişi məsələsinə gəldikdə, Avropa məhkəməsi hesab edir ki, istintaq 28 iyul 2010-cu il tarixində başlamış və istintaqın xüsusilə əhəmiyyətli olan ilkin mərhələsində zəruri olan tədbirlər görülmədən, iki aydan sonra 28 sentyabr 2010-cu il tarixində dayandırılmışdır. İstintaqın dayandırılması nəzarət orqanı tərəfindən kəskin tənqid edilmişdir (hazırkı qərn 45-ci paragrafı). Prinsipial şəkildə əhəmiyyətli tədbirlərin görülməməsi vəziyyətində istintaqın vaxtından əvvəl dayandırılması yerli milisin müqaviməti ilə birlikdə müstəntiqlər tərəfindən təqsirli şəxslərin həbs edilməsi və cəzalandırılması imkanlarını azaldırdı (“Oğur Türkiyəyə qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin baş palatasının qətnaməsi, §88).

85. İctimai nəzarət məsələsinə gəldikdə, Avropa məhkəməsi qeyd edir ki, işin başlanmasından bir müddət sonra, 29 iyul 2010-cu il tarixində, birinci ərizəçi zərərçəkmiş şəxs kimi tanınaraq dindirilmişdir (hazırkı qətnamənin 34 paragrafı). Lakin o istintaqın dayandırılması barədə məlumatlandırılmamışdır (hazırkı qətnamənin 42-ci paragrafı) və istintaqın gedişi haqqında məlumatın yoxluğu şəraitində o ölkə daxili məhkəməyə şikayət təqdim etmişdir (hazırkı qətnamənin 50-53-cü paragrafları). Bu amilləri nəzərə alaraq ərizəçinin istintaq zamanı öz maraqlarını effektiv şəkildə müdafiə etməyə imkanın olub-olmaması məsələsini həll etmək qalır.

86. Rusiya Federasiyasının hökuməti hesab edirdi ki, birinci ərizəçi hüquqi müdafiənin ölkə daxili vasitələrinin tükənməsi kontekstində istintaq orqanlarının qərarlarının məhkəmə qaydasında yoxlanılmasını tələb edə bilərdi. Avropa məhkəməsi qəbul edir ki, mahiyyət etibarı ilə bu hüquqi müdafiə vasitəsi, məhkəmə tərəfindən qərarın ləğv edilməsi və aradan qaldırılmalı olan nöqsanların göstərilməsi səlahiyyətləri nəzərə alınmaqla, istintaq orqanı tərəfindən səlahiyyətlərdən əsassız istifadə edilməməsinin zəmanəti kimi çıxış edir.

87. Buna baxmayaraq, Avropa məhkəməsinin aşağıdakı səbəblərə görə işin halları üzrə hazırkı müdafiə vasitəsinin effektiv olub-olmaması barədə şübhələri var. Oğurlanma kimi ciddi bir cinayətin istintaqı zamanı hökumət tərəfindən təqsirkar şəxslərin müəyyən edilməsi və oğurlanmış şəxsin yerinin müəyyən edilməsi üçün bütün mümkün tədbirlərin həyata keçirilməsini ehtimal vermək düzgün olardı. Əgər ehtimal versək ki, birinci ərizəçinin iş materialları ilə tanış olması 2 sentyabr və 22 noyabr 2010-cu il tarixlərində nəzarət edən prokurorların icbari

göstərişlərinə əsasən istintaqı qiymətləndirmək imkanını verəcəkdı (hazırkı qərarın 39 və 45-ci paraqrafları), hesab etmək olardı ki, nöqsanlar aradan qaldırılacaq və zəruri tədbirlər həyata keçiriləcək. Lakin müstəntiqlər həmin göstərişləri icra etmədən və tələb edilən tədbirləri həyata keçirmədən istintaqı dayandırmışlar.

88. Belə vəziyyətdə, istintaqın bir neçə ay davam etməsini nəzərə alaraq, birinci ərizəçi bir müddət sonra müstəntiqlərin hərəkətlərindən şikayət etsəydi belə, onun şikayətinin ölkə məhkəməsinin diqqətinin cəlb edilməsi nəticəsində istintaq nöqsanlarını aradan qaldıracağı şübhə doğurur. Bununla bağlı Avropa məhkəməsi xatırladır ki, hökumət dindirmənin bəzi xətlərini və ya istintaq hərəkətlərini yaxın qohumların təşəbbüsündən asılı vəziyyətə sala bilməzlər (“İlhan Türkiyəyə qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsi böyük palatasının qətnaməsi, şikayət № 22277/93, §63, AİHM 2000-VII): onlar öz təşəbbüsü ilə tədbirlərin həyata keçirilməsi vasitəsilə çalışqanlıq nümayiş elətdirməli və sübutların təmin edilməsi üçün ağlabatan tədbirlərin görüldüyünü göstərməlidir. Təqsirkar şəxsin şəxsiyyətinin müəyyən edilmə şanslarını azaldan istənilən istintaq nöqsanı bu standartın pozulmasına səbəb ola bilər (“Salman Türkiyəyə qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin Böyük Palatasının qətnaməsi, §106 və “Tanrıqulu Türkiyəyə qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin Böyük Palatasının qətnaməsi, §109).

89. Bununla yanaşı, Avropa məhkəməsinə təqdim edilən materiallara əsasən müvafiq informasiya alındıqdan sonra həyata keçirilməsi zəruri olan tədbirlər ümumiyyətlə görülməmişdir, baxmayaraq ki, bu barədə nəzarət orqanları bilavasitə göstəriş vermişdilər (hazırkı qətnamənin 39 və 45 paraqrafları). Vaxtında görülməli olan tədbirlərdən bu cür yayınma lazımsız fasilələrə və vaxt itkisinə səbəb oldu, çünki, nəticə verə biləcək tədbirlər görülməmişdir. Beləliklə, müstəntiqlərin hərəkətlərindən ərizəçilərin şikayətlərinin istintaqın gedişini sürətləndirmək və ya onun aparılmasına effektiv təsir göstərmək imkanına malik olması şübhəlidir. Buna müvafiq olaraq, Avropa məhkəməsi hesab edir ki, hazırkı işin halları üzrə Rusiya Federasiyasının hökuməti tərəfindən təqdim kimi xatırladılan hüquqi müdafiə vasitəsi qeyri-effektiv olmuşdur və məhkəmə istintaq kontekstində ölkə daxili hüquqi müdafiə vasitələrinin ərizəçilər tərəfindən istifadə edilməsinin tükənməməsi hissəsində onların etirazlarını rədd edir.

90. Yuxarıda göstərilənlərə əsasən, Avropa məhkəməsi bu qərara gəlir ki, hökumət Konvensiyanın 2-ci maddəsini prosessual aspektdə pozaraq Əbdürəhman Əbdürəhmanovun itkin düşməsi hallarının istintaqını qeyri-effektiv aparmışdır.

IV. KONVENSIYANIN 3, 5 VƏ 13 MADDƏLƏRİNİN EHTİMAL EDİLƏN POZULMASI

91. Ərizəçilər onların qohumunun itkin düşməsi və onun qanunsuz saxlanması ilə bağlı çəkdikləri mənəvi zərərlə əlaqədar olaraq Konvensiyanın 3 və 5-ci maddələrinin pozulmasından şikayət etmişlər. Onlar həmçinin bildirmişlər ki, Konvensiyanın 13-cü maddəsinin tələblərinə zidd olaraq onlar ehtimal edilən pozuntularla bağlı ölkə daxili hüquqi müdafiə vasitələrinə malik olmamışlar. Müvafiq bəndlərdə bu konvensiyanın maddələri aşağıdakıları müəyyən edir:

Maddə 3

Heç kəs işgəncəyə, qeyri-insani və ya ləyaqəti alçaldan rəftara və ya cəzaya məruz qalmamalıdır.

Maddə 5

Hər kəsin azadlıq və şəxsi toxunulmazlıq hüququ vardır. Heç kəs aşağıdakı hallardan və qanunla müəyyən olunmuş qaydadan başqa azadlıqdan məhrum edilə bilməz:

(c) hüquq pozuntusunun törədilməsində əsaslı şübhə ilə bağlı şəxsin səlahiyyətli məhkəmə orqanı qarşısına gətirilməsi məqsədi ilə və ya onun tərəfindən törədilən hüquq pozuntusunun, yaxud pozuntunu törətdikdən sonra gizlənməsinin qarşısını almaq üçün kifayət qədər zəruri əsaslar olduğunun hesab edildiyi hallarda şəxsin qanuni tutulması və ya həbsə alınması;

2. Tutulmuş hər bir kəsə ona aydın olan dildə onun tutulmasının səbəbləri və ona qarşı irəli sürülən istənilən ittiham barədə dərhal məlumat verilir.

3. Bu maddənin 1-ci bəndinin «c» yarım-bəndinə müvafiq olaraq tutulmuş və ya həbsə alınmış hər kəs dərhal hakimin və ya qanunla məhkəmə hakimiyyətini həyata keçirmək səlahiyyəti verilmiş digər vəzifəli şəxsin qarşısına gətirilir və ağlabatan müddət ərzində məhkəmə araşdırması və ya məhkəməyə qədər azad edilmək hüququna malikdir. Azad edilmək məhkəməyə gəlmə təminatlarının təqdim edilməsi ilə şərtləndirilə bilər.

4. Tutulma və ya həbsə alınma nəticəsində azadlıqdan məhrum edilmiş hər kəs onun həbsə alınmasının qanuniliyinə məhkəmə tərəfindən təxirə salınmadan baxılması hüququna və əgər onun həbsi məhkəmə tərəfindən qanunsuz hesab edilirsə, azad edilmək hüququna malikdir.

5. Bu maddənin müddələrinin pozulması ilə tutulmağa və ya həbsə alınmağa məruz qalan hər kəsin kompensasiya hüququ var.

Maddə 13

Bu Konvensiyada təsbit olunmuş hüquq və azadlıqları pozulan hər kəs, hətta bu pozulma rəsmi fəaliyyət göstərən şəxslər tərəfindən törədildikdə belə, dövlət orqanları qarşısında səmərəli hüquqi müdafiə vasitələrinə malikdir.

A. TƏRƏFLƏRİN DƏLİLLƏRİ

92. Rusiya Federasiyasının hökuməti ərizəçilərin tələblərini mübahisələndirmişlər.

93. Ərizəçilər öz dəlillərinin doğru olduğunu bildirmişlər.

B. AVROPA MƏHKƏMƏSİNİN FİKRİ

1. Şikayətin qəbul oluna bilməsi

94. Avropa məhkəməsi hesab edir ki, bu şikayətlər Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 3 bəndinin “a” bəndinin mənasında əsassız deyil. Məhkəmə həmçinin qeyd edir ki, onlar digər əsaslarla da qəbul edilə bilən kimi qiymətləndirilə bilər. Nəticə etibarilə, şikayətlər mahiyyəti üzrə baxılmaları üçün qəbul edilə bilən kimi qiymətləndirilməlidir.

2. Şikayətin mahiyyəti

95. Avropa məhkəməsi dəfələrlə müəyyən etmişdir ki, məcburi itkin düşmə vəziyyətində, zərərçəkmişin yaxın qohumları Konvensiyanın 3-cü maddəsinin pozulmasının qurbanı ola bilərlər. Bu pozuntunun mahiyyəti yalnız ailə üzvünün “itkin” düşməsi faktına deyil, həmçinin hökumətin reaksiyasına və onun məlumatlandırıldığı vəziyyətə münasibətinə aiddir (“Orxan Türkiyəyə qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin qətnaməsi, şikayət № 25656/94, §358 və “İmakayev Rusiya Federasiyasına qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin qətnaməsi, şikayət № 76915/02, §164, AİHM 2006-XIII). Əgər itkin düşmüş şəxsin ölüm xəbəri gəlməmişdən qabaq uzun müddət keçərsə həmin müddət ərzində ərizəçilər qeyri-müəyyənlik, qəm və əzab hissələrini keçirdirlər ki, bu hissələr itkin düşmələrin spesifik halları üçün xarakterikdir (“Luluyev və digərləri Rusiya Federasiyasına qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin qətnaməsi, şikayət № 69480/01, §115, AİHM 2006-XIII).

96. Avropa məhkəməsi dəfələrlə göstərilmişdir ki, təsdiqlənməmiş həbs etmə Konvensiyanın 5-ci maddəsi ilə təsbit edilən zəmanətləri tam inkar edir və onun müddələrinin ciddi şəkildə pozulması anlamına gəlir (“Çiçək Türkiyəyə qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin 27 fevral 2001-ci il tarixli qətnaməsi, şikayət № 25704/94, §164, “Luluyev və digərləri Rusiya Federasiyasına qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin qətnaməsi, §112 və “Aslanxanova və digərləri Rusiya Federasiyasına qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin qətnaməsi, şikayət № 2944/06, 8300/07, 50184/07, 332/08 və 42509/10, §132).

97. Avropa məhkəməsi oğurlanmaya və Əbdürəhman Əbdürəhmanovun taleyi ilə bağlı əhəmiyyətli istintaqın keçirilməsindən yayınmaya görə hökumətin məsuliyyəti barədə öz dəlillərini xatırladır. Məhkəmə hesab edir ki, ərizəçilər, itkin düşmüş şəxsin yaxın qohumları olmaqla, onların itkin düşmüş qohumlarının taleyinin müəyyən edilməsinin mümkünsüzlüyü ilə bağlı keçirdikləri qəm və əzabla bağlı Konvensiyanın 3-cü maddəsinin pozulmasının qurbanları hesab edilməlidirlər.

98. Avropa məhkəməsi həmçinin təsdiq edir ki, Əbdürəhman Əbdürəhmanovun hüquqi əsaslar olmadan və ya həmin saxlanılma təsdiqlənmədən hökumət nümayəndələri tərəfindən saxlanılmasını nəzərə alaraq demək olar ki, bu, Konvensiyanın 5-ci maddəsi ilə təsbit edilmiş şəxslərin azadlıq və təhlükəsizlik hüquqlarını ciddi şəkildə pozur.

99. Avropa məhkəməsi bu cür işlər üzrə istintaqların ümumi qeyri-effektivliyi barədə gəldikləri nəticələri xatırladır. İstintaqın heç bir nəticə verməməsi istənilən mümkün hüquqi müdafiə vasitəsini praktiki olaraq mümkünsüz edir.

100. Avropa məhkəməsi buna müvafiq olaraq belə bir qənaətə gəlir ki, ərizəçilər Konvensiyanın 2 və 13-cü maddələrinə əsasən öz şikayətləri üzrə effektiv ölkə daxili hüquqi müdafiə vasitələrinə malik olmamışlar (“Aslanxanova və digərləri Rusiya Federasiyasına qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin qətnaməsi § 157).

V. KONVENSIYANIN 41 MADDƏSİNİN TƏTBİQİ

101. Konvensiyanın 41 maddəsinə əsasən:

Əgər Məhkəmə Konvensiyanın və ona dair Protokolların müddələrinin pozulduğunu, lakin Razılığa gələn Yüksək Tərəfin daxili hüququnun yalnız bu pozuntunun nəticələrinin qismən aradan qaldırılmasına imkan verdiyini müəyyən edirsə, Məhkəmə zəruri halda, zərərçəkən tərəfə əvəzin ədalətli ödənilməsinə təyin edir.

A. İSTİNTAQIN APARILMASINA DAİR ƏRİZƏÇİLƏRİN TƏLƏBLƏRİ

102. Ərizəçilər həmçinin, Konvensiyanın 41-ci maddəsinə istinad edərək, tələb edirdilər ki, onların qohumlarının itkin düşməsi Konvensiyanın tələblərinə cavab verən formada müstəqil şəkildə araşdırılsın. Bununla bağlı onlar Avropa məhkəməsi Böyük palatasının “Assanidze Gürcüstana qarşı” işi üzrə qətnaməsinə istinad etmişlər (şikayət № 71503/01, §§ 202-203, AİHM 2004-II).

103. Rusiya Federasiyasının hökuməti hesab edirdi ki, ərizəçilərin qohumunun oğurlanması faktının istintaqı ölkə daxili qanunvericiliyə müvafiq olaraq aparılmışdır.

104. Avropa məhkəməsi qeyd edir ki, Şimali Qafqazda itkin düşmə faktlarının istintaqının olmaması probleminin həll edilməsi üçün Rusiya hökuməti tərəfindən görülməli olan tədbirlər barəsində məhkəmə tərəfindən sxem təqdim edilmişdir (“Aslanxanova və digərləri Rusiya Federasiyasına qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin qətnaməsi § 221).

105. Hazırkı qətnaməni nəzərə alaraq, Avropa məhkəməsi ölkə daxili hüquq qaydasında icra edilən tədbirlərin seçimini Rusiya Federasiyası hökumətinin öz öhdəsinə buraxır (“Yandiyev və digərləri Rusiya Federasiyasına qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin 10 oktyabr 2013 tarixli qətnaməsi, şikayət № 34541/06, 43811/06 və 1578/07, § 146-147).

B. ZƏRƏR

106. Ərizəçilər maddi zərərin ödənilməsi üzrə tələb irəli sürməmişlər. Onlar Avropa məhkəməsi tərəfindən həcmnin müəyyən edilməsi ilə mənəvi zərərin ödənilməsinə tələb etmişlər.

107. Rusiya Federasiyasının hökuməti bildirmişdir ki, Konvensiyanın pozulması faktının müəyyən edilməsi özü-özlüyündə ərizəçilərin işi üzrə adekvat kompensasiya qismində çıxış edə bilər.

108. Avropa məhkəməsi ərizəçilərin işi üzrə Konvensiyanın 2, 3, 5 və 13-cü maddələrinin pozulmasını müəyyən etdi, beləliklə, məhkəmə tərəfindən müəyyən

edilmişdir ki, ərizəçilərə mənəvi zərər vurulmuşdur. Məhkəmə onların xeyrinə 60 000 avro məbləğində kompensasiyanın, həmçinin göstərilən məbləğ üzrə hesablanan istənilən verginin ödənilməsini qəet etmişdir.

C. MƏHKƏMƏ MƏSRƏFLƏRİ VƏ XƏRCLƏRİ

109. Ərizəçilərin maraqlarını Avropa insan haqlarının müdafiəsi mərkəzi/“Memorial” HM müdafiə etmişdir. Ümumilikdə ərizəçilərin hüquqlarının müdafiəsi üzrə məhkəmə məsrəflərinin və xərclərinin məbləği aşağıdakı qruplaşma nəzərə alınmaqla 3090 funt sterlinq təşkil etmişdir (təxminən 4170 avro):

(a) bir saatı 150 funt sterlinq tarifi üzrə hesablanmaqla, Birləşmiş Krallıqda yerləşən hüquqşünas Cessika Qavronun altı saatlıq işinə görə 900 funt sterlinq;

(b) 1770 funt sterlinq tərcümə xərcləri;

(c) 420 funt sterlinq inzibati məsrəflərə və xərclərə görə.

110. Rusiya Federasiyasının hökuməti bu məbləğin məntiqliyindən və zəruriliyindən etiraz etmişdir və bildirmişdir ki, xərclərin təsnifatı lazımi qaydada aparılmamışdır və “ümumi xarakterli iki məktub istisna olmaqla” əsaslandırılmamışlar, həmçinin Avropa məhkəməsinə bu tələbləri rədd etməyi təklif etmişlər.

111. Birincisi, Avropa məhkəməsi məhkəmə məsrəflərinin həqiqətən mövcud olmasını aydınlaşdırmalıdır, ikincisi onların zəruri olub-olmaması yoxlanılmalıdır (“Makkan və digərləri Birləşmiş Krallığa qarşı” işi üzrə Avropa məhkəməsinin qətnaməsi, §220).

112. Ərizəçilərdə alınmış ətraflı məlumatı nəzərə alaraq, Avropa məhkəməsi hesab edir ki, həmin informasiya həqiqətən ərizəçilərin nümayəndələri tərəfindən çəkilmiş zəruri xərcləri əks etdirir.

113. Ərizəçilər tərəfindən təqdim edilən ətraflı tələbləri nəzərə alaraq, Avropa məhkəməsi onlara 3000 avro məbləğində kompensasiyanın, həmçinin ödənilməsi ərizəçilərə aid edilə biləcək istənilən əlavə dəyər vergisinin ödənilməsini qəet edir, belə ki, kompensasiyanın xalis məbləği ərizəçilərin Birləşmiş Krallıqdakı nümayəndələrinin bank hesabına köçürülmüş olsun.

D. ÖDƏNİŞLƏRİN GECİKDİRİLMƏSİ ZAMANI FAİZ DƏRƏCƏSİ

114. Avropa məhkəməsi hesab edir ki, ödənişlərin gecikməsi zamanı faiz dərəcəsi Avropa mərkəzi bankının son hədd kredit dərəcəsinə üç faiz əlavə edilməklə hesablanmalıdır

Göstərilənlərə əsasən məhkəmə yekdilliklə:

- 1) Ölkə daxili hüquqi müdafiə vasitələrinin tükənməməsi barəsində Rusiya Federasiyasının hökumətinin etirazını rədd etmiş;
- 2) Şikayətə mahiyyəti üzrə baxılması üçün onu qəbul edilə bilən olmasını elan etmişdir;

- 3) Əbdürəhman Əbdürəhmanovla münasibətdə Konvensiyanın 2-ci maddəsinin maddi-hüquqi aspektdən pozulduğunu qət etmişdir;
- 4) Əbdürəhman Əbdürəhmanovun itkin düşməsinin effektiv istintaqından yayınma hissəsində Konvensiyanın 2-ci maddəsinin pozulduğunu qət etmişdir;
- 5) Ərizəçilərlə münasibətdə Konvensiyanın 3-cü maddəsinin pozulduğunu qət etmişdir;
- 6) Əbdürəhman Əbdürəhmanovla münasibətdə Konvensiyanın 5-ci maddəsinin pozulduğunu qət etmişdir;
- 7) Konvensiyanın 2-ci maddəsi ilə qarşılıqlı əlaqədə Konvensiyanın 13-cü maddəsinin pozulduğunu qət etmişdir;
- 8) Qət etmişdir ki,
  - (a) cavabdeh dövlət hazırkı qətnamənin qüvvəyə minmə tarixindən sonra 3 ay ərzində, Konvensiyanın 44-cü maddəsinin 2-ci bəndinə əsasən ərizəçilərə aşağıdakı məbləğləri ödəməlidir, bu zaman, məhkəmə xərcləri və məsrəfləri üzrə kompensasiyalar istisna olmaqla, həmin məbləğlər ödəniş tarixinə müəyyən edilən məzənnə üzrə cavabdeh dövlətin valyutasına mübadilə edilməlidir:
    - (i) mənəvi zərərin kompensasiyası qismində 60 000 avro (altmış min avro) və həmin məbləğə hesablanan istənilən vergilər;
    - (ii) xalis məbləğin ərizəçilərin nümayəndələrinin bank hesabına köçürülməsi ilə məhkəmə məsrəflərinin və xərclərinin ödəniləsi qismində 3 000 (üç min) avro və ödənilməsi ərizəçilərə həvalə edilə bilən istənilən vergi;
  - (b) göstərilən üç aylıq müddətin bitməsi tarixindən ödəniş tarixinədək həmin məbləğlərə həcmələri ödəniş anına Avropa mərkəzi bankının son hədd kredit dərəcəsinə üç faiz əlavə edilməklə hesablanan adi faizlər hesablanmalıdır;
- 9) ədalətli kompensasiya haqqında ərizəçilərin yerdə qalan tələblərini rədd etmişdir.

İngilis dilində tərtib edilib, Məhkəmə rəqlamentinin 77-ci qaydasının 2-ci və 3-cü bəndlərinə uyğun olaraq qərar haqqında bildiriş 22 sentyabr 2015-ci il tarixində yazılı şəkildə göndərilmişdir.

Məhkəmə Seksiyası Katibinin müavini: Andre Vampaş

Məhkəmə palatasının sədri: Andraş Şayo